

Ionel CÂNDEA

EXPEDIȚIA MILITARĂ A BIZANȚULUI DIN 1166 ÎN GENEZA CULOARULUI DUNĂRE – CÛRBURA CARPAȚILOR

Cuvinte-cheie: *pecenegi, cumani români, bizantini, expediție militară, 1166, culoarul Dunărea inferioară - Curbura Carpaților, Brăila.*

Secolul al XII-lea, în aria ce ne interesează, a stat o vreme (1091-1159) sub semnul deplinei libertăți de mișcare a cumanilor, care și-au făcut apariția în spațiul dintre curbura Carpaților și Dunăre încă de la sfârșitul veacului precedent¹, împingând pe pecenegi pe malul drept. Mișcările lor ținteau în primul rând bogatele ținuturi de la sud de Dunăre, întrucât cele de pe malul stâng, așa cum putem înțelege din cronicarii bizantini și ruși, le stăpâneau deja. Practic aici, între malul stâng și zona de dealuri, s-au așezat „sălașele” lor, ce înlocuiau treptat pe cele ale pecenegilor.

La scurt timp după înfrângerea decisivă a pecenegilor la Lebunion în primăvara anului 1091, cumanii, aliații de atunci ai bizantinilor, vor întreprinde sub comanda lui Kopulci o expediție în Transilvania și Ungaria. Drumul acestora a trecut prin sudul Moldovei și prin pasurile Carpaților Orientali², deci oarecum în imediata apropiere a nord-estului Câmpiei Muntene.

Mai târziu, în 1114, pe la Vidin, deci mult în amonte de zona noastră, cumanii trec Dunărea într-o expediție de jaf, repede încheiată grație intervenției energice a lui Alexios Comnenos. Soldații de elită, trimiși să-i urmărească pe nomazii ce trecuseră în grabă pe malul stâng, îi hărțuiesc către est până ce cumanii trec pe plute un afluent al Dunării, socotit a fi Oltul de către cei mai mulți istorici³.

¹ Pentru pătrunderea cumanilor în nord-estul Munteniei, vezi V. Spinei, *Realități etnice și politice*, p. 72, care socotește că la data declanșării atacului peceneg împotriva Transilvaniei din 1068, „*avangărzile cumane se găseau în apropierea arcului carpatic*”. Vezi și la Anna Comnena, *Alexiada*, în *FHDR*, III, p. 89, cunoscutul pasaj în care se arată că mai târziu la 1086, alungați de cumani, pecenegii trec la sud de Dunăre, mai bine zis pe malul drept, în Dobrogea, după ce se înțeleg cu conducătorii locali Tatos, Sesthlav și Satza. Pentru situația politică de aici, cf. P. Diaconu, „*Despre situația politică la Dunărea de Jos în secolul al XII-lea*”, în *SCIVA*, 27, 3, 1976, pp. 293-307; idem, *Les Coumans*, pp. 59-61. Cf. de asemenea P. Ș. Năsturel, „*Valaques, Coumans et Byzantins sous le règne de Manuel Comnene*”, în *Byzantina*, I, 1969, Thessalonik, pp. 169-186; I. Barnea, Ș. Ștefănescu, *DID*, III, pp. 131-166.

² V. Spinei, *Realități etnice și politice*, p. 74.

³ I. Barnea, în *DID*, III, p. 155. Incursiunea din 1148 a călăreților cumani la sud de Dunăre, retragerea lor pe malul stâng și apoi mai departe, până dincolo de Olt, scoate la iveală, prin relatarea lui Kinnamos, *Epitoma*, în *FHDR*, III, pp. 236-237, un personaj ce-l socotim caracteristic vremii. Este vorba de „*Lazăr, bărbat de foarte mare vitejie, cu vază*

Deci cumanii se retrag la bazele lor, în Muntenia, ceea ce ni-i arată iarăși relativ aproape de aria Brăilei.

Prin urmare, dacă în prima jumătate a veacului al XII-lea Muntenia - inclusiv colțul de nord-est - se afla sub controlul cumanilor, ținutul dintre Dunăre și mare, Paristrionul sau Paradunavonul, ca zonă stăpânită de bizantini, continuă să fie o realitate subliniată de majoritatea cercetătorilor români⁴. Această concluzie are la bază atât mărturiile bizantine, cât și dovezile arheologice acumulate până în prezent⁵. Vom consemna, de asemenea, pentru prima jumătate a veacului al XII-lea, în sprijinul afirmațiilor de mai sus, relatările cronicarilor Nicetas Choniates și Ioannes Kinnamos privind expedițiile navale pe Dunăre inițiate de împăratul Ioan al II-lea Comnenos în 1126⁶ și, respectiv, de Manuel I Comnenos în 1156⁷.

Aceste raporturi politice ne dau cât de cât posibilitatea de a evalua, fie și incomplet, realitățile etnice, sugerând uneori elemente de ordin demografic. Rămânând oarecum constante până la sfârșitul celui de-al șaselea deceniu al secolului al XII-lea⁸, apreciem că harta etnică a regiunii Dunării de Jos, în care se înscrie și aria brăileană, cuprindea pe lângă cumani și pe români, ce vor fi atestați de aici înainte inclusiv de izvoarele literare.

Începând cu anul 1159, „*sciții*”, în vocabularul arhaizant al cronicarilor constantinopolitani, - deci cumanii - își vor deplasa centrul de greutate mult spre

între căpeteniile lor” (ale *sciților* = cumanilor, n. IC). După nume el nu poate fi decât vlah creștin, căpetenie între ai săi, dependent însă de cumani.

⁴ *Ibidem*, p. 156, P. Diaconu, *Despre situația politică...*, p. 295; V. Spinei, *Realități etnice și politice*, p. 76. În privința întrebării de ce în secolul al XII-lea Dobrogea a fost mai ferită de incursiunile cumanilor decât platforma prebalcanică, pe care o pune P. Diaconu, se poate adăuga la propriul său răspuns - poate că „*a fost mai bine apărată de către bizantini*” - și observația că dinspre vest Paristrionul este mai greu de penetrat datorită hățșului celor două bălți, a Brăilei și a Ialomiței.

⁵ O listă a descoperirilor sigilografice, dar mai ales numismatice la I. Barnea, în *DID*, III, pp.156 și 333-334. Mai nou la E. Oberländer-Târnoveanu, „*Moneda Asăneștilor în contextul circulației monetare din zona Gurilor Dunării*”, în *Răscoala și statul Asăneștilor. Culegere de studii*, București, 1989, pp. 114-152, nota 1 (pentru bibliografia unor descoperiri monetare din secolul al XII-lea); *idem*, „*Două tezaure de monede bizantine din secolul al XII-lea descoperite în nordul Dobrogei*”, în *BSNR*, 70-74, 1976-1980, 124-128, p. 26.

⁶ Choniates, *Istoria*, în *FHDR*, III, pp. 246-247.

⁷ Kinnamos, *Epitoma*, în *FHDR*, III, pp. 236-237.

⁸ Când se înregistrează mențiunea din cronică rusească de la Ipatie privind fuga lui Ivanco Rostislavici Berladnik „*în orașele de lângă Dunăre*”: ... „*Ivanco Rostislavici Berladnik s-a dus la cumani în orașele de la Dunăre și a jefuit două corăbii, luând multă marfă și lovind pe pescari de la Halici*”. Vezi Letopisețul de la Ipatie (*Polnoe sobranie ruskikh letopisei*, II, Sanktpetersburg, 1845, II, pp. 83-84), apud P. Diaconu, „*Despre situația politică la Dunărea de Jos în secolul al XII-lea*”, în *SCIIVA*, 27, 3, 1976, p. 296 și nota 23.

est, către Nistru⁹. În aceste condiții, conflictele lor cu rușii diminuează până la anulare pe cele cu bizantinii. Astfel, între 1159 și 1186 se instaurează la Dunărea de Jos o perioadă de liniște, cel puțin din partea acestora, fapt ce „se citește” în revirimentul economic produs în ținutul dintre Dunăre și Mare.

O altă sursă - episcopul Otto von Freising - se adaugă la jumătatea veacului al XII-lea documentelor privitoare la spațiul imediat exterior curburii Carpaților. Enumerând vecinii Regatului ungar, înaltul prelat afirmă „*unter aquilonem et item orientem Pecenatorum et Falonum maximam venationum copiam habente, sed vomere ac rastro pene experte campania*”¹⁰. Așadar, deși bogată în vânat, în întinsa țară a pecenegilor și cumanilor nu se practica și agricultura.

Anul 1166 prilejuiește o nouă acțiune militară de anvergură a oștilor imperiale grecești contra ungarilor, în rândul cărora vor fi înrolați un număr de vlahi. Ioannes Kinnamos, relatând operațiunile ce survin doar la doi ani (1164) după episodul prinderii de către vlahii nord-dunăreni a lui Andronic Comnenos¹¹, ne aduce la cunoștință un fapt petrecut probabil în zona noastră de interes - aria Brăilei: „... iar împăratul ..., dorind mai curând să le dovedească (hunilor = ungarilor n. IC) forța romeilor, iată ce plănuia. Pe Alexie, pe care-l logodise cu fiica sa, îl trimitea la Istru cu armate multe, comandate de el, care era protostator, pentru ca să-i facă pe huni să creadă că vor fi atacați iarăși din locurile obișnuite; iar lui Leon, numit și Vatatzes, care aducea altă oaste numeroasă din altă parte, ba chiar și o mare mulțime de vlahi, despre care se spune că sunt colonii de demult ai celor din Italia, îi poruncea să năvălească în țara hunilor dinspre ținuturile de lângă Pontul zis Euxin, de unde nimeni, niciodată nu a năvălit asupra lor. Alexie și cealaltă armată a romeilor, ajungând deci la Istru, stârneau groaza hunilor, făcându-i să creadă că-l vor trece în curând, iar Vatatzes, năpustindu-se de unde

⁹ P. Ș. Năsturel, *op. cit.*, p. 181.

¹⁰ Ottonis Episcopi Frisigensis et Rahewini, *Gesta Frederici seu rectius cronica*, ed. F.-J. Schmale, Darmstadt, 1965, p. 192, *apud* V. Spinei, *Realități etnice și politice*, p. 77 și nota 256.

¹¹ Din bogata literatură consacrată episodului din 1164, relatat de Choniates, *Istoria*, în *FHDR*, pp. 250-251, amintim aici E. Stănescu, „*Les „Βλαχοί” de Kinnamos et Choniates et la presence militaire byzantine au nord du Danube sous les Comnenes*”, în *RESEE*, IX, 1971, 3, pp. 589-593, unde se oferă și bibliografia problemei; P. Diaconu, *Despre situația politică...*, pp. 299-301, pornind de la precizarea că regiunea de la nord de Dunăre nu constituia la acea dată (1164) un teritoriu controlat de cumani... „*ci mai degrabă de bizantini și că românii din cuprinsul amintitei regiuni puteau primi oricând, orice fel de ordine din partea administrației constantinopolitane*”, apreciază că pasajul din Nicetas Choniates referitor la fuga și prinderea lui Andronic Comnenos „*e o dovadă în plus că cea mai mare parte a Moldovei se afla în a doua jumătate a secolului al XII-lea sub jurisdicția Imperiului bizantin*”. Este foarte probabil, ca și turanicii să-și exercite controlul aici, în zona Brăilei, așa cum sugerează unele cronici rusești. Vezi V. Spinei, *Moldova în secolele XI-XIV*, Chișinău, 1994, pp. 177-180 și notele 330 și 331.

am spus, nimica totul fără cruțare și călca în picioare tot ce întâlnea în trecerea sa. Și a săvârșit mare măcel de oameni și a făcut nu puțini prizonieri. Pe deasupra a mânat de acolo și cirezi de vite, de cai și de altele, de tot felul și apoi a venit la împărat. Iar acesta dorind să le dea <hunilor> și o a doua lovitură, a mai trimis împotriva lor încă o armată, poruncindu-i să atace de undeva de sus pe hunii care locuiau în vecinătatea Taurosciției. Această oaste era condusă de Andronic Lampardas și de Nichifor Petraloiphas și de alți mulți. Iar în fruntea tuturor se afla Ioan Ducas... Aceștia, după ce au parcurs neîntârziat niște întinderi mari și greu de atacat și au străbătut o regiune cu desăvârșire pustie de oameni, năvălesc în țara hunilor, unde dau peste sate numeroase și foarte populate; au pus mâna pe multă pradă și au ucis mulți oameni, iar pe cei mai mulți i-au robii”¹².

În ceea ce ne privește, socotim că avem de a face cu cea mai veche știre scrisă referitoare la un eveniment politic, dar mai ales militar, în care este implicată regiunea circumscripșă viitoarei așezări medievale a Brăilei.

După cum se vede, textul lui Kinnamos ne arată că în ampla desfășurare de forțe a Imperiului constantinopolitan au fost luate în calcul și folosite trei direcții de atac asupra ungarilor, dintre care una surpriză - „*pe unde nimeni, niciodată nu a năvălit asupra lor*”. Această cale se afla însă în continuarea direcției indicate ca venind dinspre Pontul Euxin, deci nordul Dobrogei. Tot pe acest drum au fost făcute și recrutări din rândul vlahilor, arătați a fi coborători din romani¹³. Aceasta înseamnă, după opinia noastră, că pentru a realiza într-adevăr elementul surpriză, trecerea armatelor bizantino-vlahe s-a făcut pe la vadul din fața Brăilei. De aici drumul cel mai scurt către Carpații de Curbură urmau să-l străbată pe valea Buzăului, nu înainte de a li se alătura, poate, și alți vlahi, dar pe malul stâng. De fapt planul lui Manuil Comnenos a fost acela de a reține cu trupele protostatorului Alexie concentrarea efortului militar al ungarilor undeva la Dunăre - probabil în zona Vidin¹⁴ - pentru a-i lovi concomitent dinspre răsărit. Aici trebuie să subliniem

¹² Kinnamos, *Epitoma*, în *FHDR*, III, pp. 238-241.

¹³ A. Armbruster, *Romanitatea românilor. Istoria unei idei*, București, 1972, pp. 24-25, consideră că este prima dovadă despre conștiința romanității la românii din nordul Dunării.

¹⁴ Mai mulți cercetători au remarcat și un alt text privitor la aceste strălucite operații militare ale lui Manuil Comnenos și a generalilor săi. Este vorba de o epigramă aflată în Codexul nr. 524 al Bibliotecii Marcienne din Veneția, pe care a publicat-o S. Lampros, *Neos Ellinonimion*, 8, 1911, pp. 178-179, nr. 337, preluată și comentată de Gy. Moravcsik, P. Ș. Năsturel, *op. cit.*, pp. 177-181 și P. Diaconu, *Despre situația politică...*, pp. 302-303; idem, *Les Coumans*, pp. 102-107, unde se reia practic același punct de vedere din lucrarea precedentă. Concluzia lui P. Diaconu cu privire la nepotrivirea ce apare între textul lui Kinnamos și epigrama amintită, (cf. *Epigrame anonime*, în *FHDR*, III, pp. 544-545, unde se dă textul epigramei 337), este următoarea: Cuvântul Vidin din cuprinsul epigramei ar trebui amendat, în sensul că dintr-o greșeală de copist cuvântul Vicin (Vicina) a devenit Vidin, situație în care nu se mai poate explica în ce fel Ioan Ducas îi atacă pe unguri în Transilvania prin părțile apropiate de Taurosciția. „*Trecând Dunărea pe la Vicina armata lui Doukas putea, într-adevăr, ataca Transilvania prin*

faptul că planul și aplicarea lui se pot explica dacă admitem că ungurii și bizantinii erau vecini sau se aflau oricum mult mai aproape spre vest decât distanța ce-i separa la cealaltă direcție (dinspre Dobrogea de nord și Carpații de Curbură).

În ceea ce privește presupusa greșală a copistului epigramei 337 din manuscrisul amintit, ea poate să conțină și numele Măcinului¹⁵, nu numai cel al Vicinei. Pe aici și apoi tot pe la Brăila trupele lui Ioan Ducas vor fi trecut pentru a lovi din nou, mai la nord de zona de curbură, zonele controlate în interiorul arcului carpatic de către unguri¹⁶.

În sfârșit, atacurile atât de eficace ale constantinopolitanilor ridică încă două aspecte.

Primul este cel al mult discutatului loc de proveniență a elementului vlah ce se adaugă oștilor romeilor¹⁷. Așa cum am arătat mai sus, socotim că acesta a fost

părțile care se învecinau cu Tauroscythia", după un marș prin „*Bărăganul din sud-estul Munteniei*” pentru a ajunge în Moldova de Sus, iar de aici în Ardeal (P. Diaconu, *op. cit.*, pp. 302-303).

Să observăm totuși că între cele două texte ar putea să nu existe contradicție dacă prin părțile Tauroscitiei trebuie să înțelegem ceea ce însuși P. Diaconu, *op. cit.*, p. 298, ne spune a fi corect: „... *Cinnamus se folosește de această expresie și în situațiile când vrea să indice întreg spațiul nord-dunărean și nord-pontic de la sud și est de munții Carpați*” (s. IC). Altfel spus, și în fața Vidinului teritoriul purta aceeași denumire generală - Tauroscitia. Inadvertența intervine numai când Kinnamos specifică expres că Ducas avea ordin „*să atace de undeva de sus pe hunii care locuiau în vecinătatea Tauroscitiei* (s. IC), *deci dinspre extremitatea nordică a acestei zone de contact*”.

¹⁵ Cf. C. C. Giurescu, *Istoria românilor*, I, București, 1938, p. 332, unde se identifică *Dcinul* din cronica de la Ipatie cu *Măcinul*. Aici, probabil, în 1160, kievenii i-au ajuns pe bârladnicii care jefuiseră Oleșia. Să mai reținem că N. Iorga, *Histoire des Roumains et de la romanité orientale*, III, București, 1937, p. 101, considera că Leon Vatatzes a trecut și el prin Moldova în cursul loviturii din 1166.

¹⁶ Valea Troțușului și a Oituzului ar corespunde elementelor amintite de Kinnamos: „*după ce au parcurs neîntârziat niște întinderi mari și greu de atacat și au străbătut o regiune cu desăvârșire pustie de oameni, năvălesc în țara hunilor*” etc. Să observăm că zona de deplasare după trecerea Dunării - pe valea Siretului până la confluența cu Troțușul era mult mai puțin populată. Cf. în acest sens V. Spinei, *Realități etnice și politice...*, p. 176, fig. 4, unde *Harta* descoperirilor de așezări ale populației locale din zona centrală și meridională a spațiului cuprins între Carpați și Prut din secolele XI-XII (Cultura Răducăneni) sugerează o asemenea ipoteză, ce se cere, firește, confirmată cu noi argumente.

¹⁷ S-a susținut încă de mult exclusiva proveniență sud-dunăreană. Cf. R. Roesler, *Romänische Studien*, Leipzig, 1871, p. 85, B. P. Hasdeu, *Istoria critică a românilor*, I, București, 1875, p. 14; N. Bănescu, „*Cele mai vechi știri bizantine asupra românilor de la Dunărea de Jos*”, în *AIIN*, 1921-1922, pp. 153-154 (unde și bibliografia de până atunci); B.T. Câmpina, „*L'influence byzantine sur le Bas-Danube a la lumiere des recherches recentes effectuees en Roumanie*”, în *RRH*, I, 1, 1962, p. 16, nota 4, C.

recrutat din zona sud-dunăreană, dar și din estul Munteniei (chiar dacă într-o proporție mult mai redusă).

Un aspect deosebit de important ridicat de episodul militar din 1166, care relevă atât de sigur și semnificativ prezența populației românești în stânga și dreapta Dunării la jumătatea secolului al XII-lea, este cel al scopului atacului bizantin împotriva domeniilor transilvănene ale Coroanei arpadiene¹⁸. Într-adevăr, rostul unei asemenea lovituri, dintr-o direcție surpriză poate semnifica și intenția slăbirii forțelor regatului, dar și contracararea încercărilor de infiltrare militară a Arpadienilor la sud și sud-est de Carpați¹⁹. *Cu alte cuvinte în 1166 înregistrăm pentru prima dată folosirea „culoarului” de legătură între Carpații de Curbură – de fapt Transilvania de sud-est – și Muntenia de nord-est, e drept, sub forma unei expediții militare. Acest coridor, va căpăta la începutul secolului următor o importanță deosebită odată cu instalarea teutonilor în Țara Bârsei de către regele Andrei al II-lea (1211). Oricum, până atunci, consemnăm faptul categoric al controlului acestei zone de către bizantini și nu de către cumani, cel puțin până la 1186. Deosebit de important ni se pare să precizăm că, până în prezent, în vatra istorică a orașului Brăila, inclusiv în zona hinterlandului și chiar în tot nord-estul Munteniei n-au fost descoperite dovezi arheologice de nici un fel, care să probeze*

Daicoviciu, "Romanitatea scitică de la Dunărea de Jos", în AMN, 8, 1971, p. 193, nota 4; I. Barnea, în DID, III, pp. 160-161 și notele, P. Ș. Năsturel, op. cit., p. 179 („De toute evidence ces Valaques ne pouvaient etre enroles que dans les frontieres de l'Empire...”) și nota 42, unde consideră că „les Valaques de l'armee commandee par Batatzes representaient, toutes proportions gardees, un corps alpin, avant la lettre!”. De asemenea, s-a avansat ideea recrutării vlahilor doar de pe malul stâng al fluviului. Cf. W. Tomaschek, "Zur walachischen Frage", în Zeitschrift für der oestereichischen Gymnasien, XXVII, 1876, p. 344 (îi situa în nordul Deltei, a gurilor Dunării); D. Onciul, "Originile Principatelor Române", în Scrieri istorice, I, București, 1968, p. 597 și nota 32. („Acești români de lângă Marea Neagră erau de bună seamă din partea răsăriteană a Țării Românești, de unde s-a făcut atacul asupra Ardealului dinspre sud-est”); N. Iorga, Histoire des Roumains et de la romanité orientale, III, București, 1937, p. 102; P. Panaitescu, Introducere la istoria culturii românești, București, 1969, p. 257 („Ei nu erau vlahi din Imperiu, căci despre aceștia n-ar fi avut nevoie cronicarul să arate originea lor, de unde și când au venit...”), P. Diaconu, Despre situația politică..., p. 304 („În ceea ce ne privește, astăzi credem că corpul românilor din armata lui Vatatzes era compus de locuitori de la sud, dar și de la nordul Dunării”). Se renunță la punctul de vedere opus enunțat în Bizanțul la Dunărea de Jos, în Ramuri (almanah), Craiova, 1967, pp. 157-158).

¹⁸ V. Spinei, Realități etnice și politice, pp. 78-79.

¹⁹ Ibidem.

pentru secolul al XII-lea (a doua jumătate) sau al XIII-lea prezența ungurilor sau a unor forțe aflate în slujba lor²⁰.

Keywords: *petchenegs, cumans, romanians, byzantins, military expedition, 1166, Lower Danube - the Carpathians passage way, Brăila.*

BYZANTINS' MILITARY EXPEDITION FROM 1166 IN THE LOWER DANUBE - THE CARPATHIANS PASSAGE WAY'S GENESIS

(Summary)

In 1166 the Byzantine military forces have attacked the Hungarian Kingdom from three directions. One of them was the surprise direction: from Lower Danube (Brăila zone), at the course of Buzău river, to Curvature Carpathians and Brașov Depression, in Transylvania. So, in 1166, for the first time, was been used the "corridor" between SE Transylvania - NE Wallachia, for the military purpose. After two centuries, in 1368 the Brăila town was been certificated in the Vladislav I of Wallachia's commercial privilege from January 20.

²⁰ Reluând studiul asupra tezaurului de la Dedulești, E. Oberländer-Târnoveanu, "Tezaurul de la Dedulești reconsiderat - Observații asupra descoperirilor monetare din estul Munteniei în secolul al XIII-lea", în *Istros*, VI, 1992, p. 92, sugerează faptul că unul din factorii disturbatori, ce ar fi putut cauza îngroparea tezaurului în cauză „*l-ar fi putut constitui acțiunile militare întreprinse de cavalerii teutoni în spațiul extracarpatic*”. Se știe că ei erau solid implantați în zonele de peste munți, încă înainte de 1223. Este amintită apoi „*situația și mai gravă ... generată de sfărâmarea echilibrului de forțe din cadrul uniunii tribale cumane după înfrângerea lor de către șahul Horemzului, dar mai ales după dezastrul de la Kalka din 1223 suferit din partea mongolilor*”. Sunt amintite, de asemenea, „*indiciile*” potrivit cărora „*sub presiunea vecinilor lor nord-pontici, triburile cumane și vecinii lor români din sudul Moldovei și al Basarabiei, purtătoare ale culturii Rădăcăneni, au fost obligate să se deplaseze spre Carpați și Dunăre*”. Prin urmare, autorul citat nu se oprește asupra unui moment anume, ci enumeră câteva evenimente ce ar fi putut determina ascunderea tezaurului în preajma anului 1230 sau mai înainte, marcată oricum de un exod de populație cumană, dar și românească în zona hinterlandului Brăilei.